

Basketball met plezier

Veilige handen

Preventie van seksuele intimidatie in de sport

Trainers en coaches

Deze brochure gaat over seksuele intimidatie: over de risico's, over de gedragsregels voor trainers / coaches¹, hoe je misbruik of intimidatie kunt signaleren en welke stappen je vervolgens kunt ondernemen. Ook besteden we aandacht aan wat je kunt doen als je zelf slachtoffer bent, of als je zelf wordt beschuldigd van seksuele intimidatie.

Als trainer of coach van (jonge) sporters heb je een belangrijke functie. Je werkt met mensen die in sportief en persoonlijk opzicht volop in ontwikkeling zijn. Sportief gezien heb je samen hetzelfde doel: steeds beter worden. Maar je taak gaat – zeker bij jonge sporters – verder dan de sportbeoefening. Je bent (mede)verantwoordelijk voor de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van je sporters. Je wilt dat zij hun sport kunnen beoefenen in een veilige omgeving waar ze zich op hun gemak voelen. Ook ouders willen dat. Daarom is het van belang dat je je als coach/trainer bewust bent van situaties die het plezier in de sport kunnen bedreigen. Seksuele intimidatie is zo'n bedreiging. Het komt voor op alle plaatsen waar mensen samenkomen. Dus ook in de sport.

Flashing Heiloo organiseert al jaren sportieve activiteiten voor jongeren, waarbij het plezier centraal staat. De trainers/coaches, veelal vrijwilligers, zetten zich iedere keer weer in om leuke en uitdagende activiteiten te organiseren. Hierbij vinden we het belangrijk dat minderjarigen veilig zijn binnen onze vereniging. Dit betekent niet alleen dat we zorgen voor veilige trainingsomstandigheden, maar ook dat kinderen en jongeren zich bij ons prettig en veilig voelen en met plezier onze vereniging bezoeken.

Daar hoort bij dat kinderen soms getroost moeten worden of dat trainer / coach met jongeren stoeien. Met andere woorden: lichamelijk contact is in bepaalde gevallen wenselijk. Maar er zijn ook situaties voorstelbaar waarin grenzen worden overschreden en het contact overgaat in ongewenst gedrag of zelfs seksueel misbruik. Deze situaties willen wij voorkomen. Ongewenst gedrag en seksueel misbruik worden niet getolereerd. Flashing Heiloo is een plek waar kinderen en jongeren niet alleen voor de sport komen, maar ook voor gezelligheid, aandacht en plezier. En dat moet zo blijven!

Wat in deze brochure voor “trainer/coach” geldt, is ook van toepassing op andere soorten begeleiders, zoals ouders die meegaan naar een toernooi.

Verklaring Omtrent Gedrag en Gedragscode

Wij willen een veilige omgeving waarborgen door aandacht te hebben voor een open en positieve atmosfeer en door duidelijke afspraken over *omgangsvormen* te maken. Dit is belangrijk omdat ongewenste omgangsvormen daardoor minder kans krijgen, sneller bespreekbaar zijn en kunnen worden aangepakt als ze toch de kop opsteken.

Een van die ongewenste omgangsvormen is seksueel misbruik. Wij willen kinderen hier zoveel mogelijk tegen beschermen. Daarom vragen wij nieuwe medewerkers die niet nog niet binnen Flashing Heiloo bekend zijn een VOG (Verklaring Omtrent Gedrag) te overleggen. Hiermee wordt nagegaan of ze ooit veroordeeld zijn voor een zedenmisdrijf.

Ook hebben wij een *gedragscode* voor trainers/coaches. In deze gedragscode is vastgelegd waar grenzen liggen in het contact met sporters.

Ondanks preventieve maatregelen kan ook binnen onze vereniging grensoverschrijdend gedrag plaatsvinden. Daarom heeft het bestuur een *stappenplan* klaarliggen hoe te handelen na een melding van (een vermoeden van) seksueel misbruik. Ook hebben wij *een vertrouwenscontactpersoon* aangesteld, hebben wij een *meldprotocol* waarin staat beschreven hoe (vermoedens van) misbruik moeten worden gemeld en leggen we bij geconstateerd misbruik sancties op aan plegers middels het *tuchtreglement*.

In deze brochure lees je er meer over. Ook kun je zien welke taken jij als trainer/coach hebt bij het creëren van een veilig klimaat en het voorkomen, signaleren en melden van ongewenste omgangsvormen en seksueel misbruik.

1

Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag

De definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag luidt: elke vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie (duiding) dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd.

Tot slot: iedere vorm van seksuele toenadering tot jeugdigen beneden de 16 jaar is verboden (Wetboek van Strafrecht: artikel 244, 245, 247, 248a, 249). Daarnaast is het strafbaar om afbeeldingen te maken van seksuele gedragingen van iemand die nog geen 18 jaar is (Wetboek van Strafrecht: artikel 240b).

2

Verantwoordelijkheden begeleider

Als trainer/coach heb je een belangrijke functie. Je werkt met kinderen en jongeren die nog volop in ontwikkeling zijn. Je bent (mede) verantwoordelijk voor hun veiligheid en welzijn binnen de vereniging. Je wilt dat ze plezier beleven aan hun activiteiten, dat er een goede sfeer is en dat ze zich op hun gemak voelen. Ook ouders vinden dit belangrijk!

Streef ernaar om een open en vertrouwelijke sfeer te creëren waarin iedereen respectvol met elkaar omgaat en waarin iedereen elkaar durft aan te spreken op gedrag. Als trainer/coach vervul je een belangrijke voorbeeldfunctie. Laat kinderen en jongeren zien welk gedrag gewenst is en spreek anderen aan wanneer zij een grens overschrijden.

Het is belangrijk dat je de grenzen van kinderen/jongeren respecteert en hen ondersteunt bij het

stellen van grenzen naar anderen. En dat je alert bent op signalen die zouden kunnen wijzen op ongewenste omgangsvormen of seksueel misbruik. Neem je verantwoordelijkheid als je iets signaleert!

Natuurlijk laten de omgang tussen mensen en het lichamelijk contact tussen trainer/ coach en kinderen/jongeren zich niet tot in detail regelen. Lichamelijk contact kan functioneel zijn, en een aai over de bol kan motiverend en prettig zijn. Op aanrakingen en het geven van complimentjes mag geen taboe bestaan. Het gaat erom de grens naar misbruik niet te overschrijden. De grenzen van wat "gewenst" en "ongewenst" is, verschillen per persoon. De een lacht mee met een dubbelzinnige grap, de ander voelt zich er behoorlijk ongemakkelijk door. Wat de een ziet als een bemoeidigend klopje, zal de ander opvatten als een vervelende en onnodige aanraking.

Alhoewel het dus moeilijk is om "de" grens te bepalen, heeft Flashing Heiloo omgangsregels en een gedragscode opgesteld.

3

Omgangsvormen en omgangsregels

NOC-NSF heeft omgangsregels opgesteld ter voorkoming van seksueel ongewenst gedrag. Flashing Heiloo heeft deze regels overgenomen en op enkele punten aangevuld met vereniging-specifieke regels.

De omgangsregels zijn:

- 1 Iedereen telt mee. Ook als iemand zich anders gedraagt of er anders uitziet, behandel ik hem of haar met respect.
- 2 Ik noem de ander bij zijn of haar naam. En niet een bijnaam.
- 3 Ik houd rekening met de grenzen die de ander aangeeft. Als iemand iets niet wil, dan is dat oké. Ik doe het dan niet tóch.
- 4 Ik val een ander niet lastig.
- 5 Ik berokken de ander geen schade, bijvoorbeeld door spullen kapot of kwijt te maken.
- 6 In onze club ben ik misschien belangrijk, maar daardoor heb ik niet meer rechten dan anderen. Ik dwing iemand anders niet mijn zin te doen alleen omdat ik dat kan.
- 7 Ik scheld niet en maak geen flauwe/gemene grappen of opmerkingen over anderen.
- 8 Ik gebruik geen discriminerende, beledigende, racistische of denigrerende taal.
- 9 Ik negeer de ander niet. Als iemand me iets wil vragen of met me wil praten, dan kan dat. Ik draai me dan niet om en loop niet zomaar weg.
- 10 Ik doe niet mee aan pesten, uitlachen of roddelen.
- 11 Ik vecht niet, ik gebruik geen geweld, ik bedreig de ander niet, ik neem geen wapens mee (hoe klein dan ook).
- 12 Ik kom niet ongewenst te dichtbij en raak een ander niet tegen zijn of haar wil aan.
- 13 Ik geef de ander geen ongewenste seksueel getinte aandacht.
- 14 Ik stel geen opdringerige vragen en maak geen nare of pijnlijke opmerkingen over iemands persoonlijk leven of uiterlijk.
- 15 Als iemand mij hindert of lastigvalt, dan vraag ik hem of haar hiermee te stoppen. Als dat niet helpt, vraag ik een ander om hulp.
- 16 Ik help anderen om zich ook aan deze afspraken te houden en spreek degene die zich daar niet aan houdt op aan. Zo nodig meld ik dat laatste bij het bestuur of bij de vertrouwenscontactpersoon.

4

Gedragscode

De gedragscode is gemaakt om de risico's op ongewenst gedrag in de relatie tussen kinderen/jongeren en hun trainer/coach te verkleinen en het bewustzijn over het handelen te vergroten. De code bevat voorschriften voor het handelen. De richtlijnen in de gedragscode fungeren ook als toetssteen voor het gedrag van trainer/coach en kinderen in concrete situaties en nodigen uit tot nadenken en discussiëren over het eigen handelen en dat van anderen in de vereniging.

De gedragscode geldt voor iedereen binnen onze club die met kinderen werkt. Wij vragen iedere trainer/coach de gedragscode te ondertekenen. Hiermee verklaart de trainer/coach dat hij de inhoud van de gedragscode kent en zal handelen conform de hierin gestelde richtlijnen.

De gedragscode luidt als volgt:

- 1 De trainer/coach moet zorgen voor een omgeving en een sfeer waarbinnen de sporter zich veilig voelt.
- 2 De trainer/coach onthoudt zich ervan een sporter te bejegenen op een wijze die de sporter in zijn waardigheid aantast, en verder in het privé-leven van de sporter door te dringen dan nodig is voor het gezamenlijk gestelde doel.
- 3 De trainer/coach onthoudt zich van elke vorm van (machts)misbruik of seksuele intimidatie tegenover de sporter.
- 4 Seksuele handelingen en seksuele relaties tussen de trainer/coach en de jeugdige sporter tot zestien jaar zijn onder geen beding geoorloofd en worden beschouwd als seksueel misbruik.
- 5 De trainer/coach mag de sporter niet op zodanige wijze aanraken dat de sporter deze aanraking naar redelijke verwachting als seksueel of erotisch van aard zal ervaren, zoals doorgaans het geval zal zijn bij het doelbewust aanraken van geslachtsdelen, billen en borsten.
- 6 De trainer/coach onthoudt zich van seksueel getinte verbale intimiteiten.
- 7 De trainer/coach zal tijdens trainingen, wedstrijden en reizen gereserveerd en met respect omgaan met de sporter en de ruimte waarin de sporter zich bevindt, zoals de kleedkamer of de hotelkamer.
- 8 De trainer/coach heeft de plicht de sporter te beschermen tegen schade en (machts)misbruik als gevolg van seksuele intimidatie. Daar waar bekend of geregeld is wie de belangen van de (jeugdige) sporter behartigt, is de trainer/coach verplicht met deze personen of instanties samen te werken, opdat zij hun werk goed kunnen uitoefenen.

- 9 De trainer/coach zal de sporter geen (im)materiële vergoedingen geven met de kennelijke bedoeling tegenprestaties te vragen. Ook aanvaardt de trainer/coach geen financiële beloning of geschenken van de sporter die in onevenredige verhouding tot de gebruikelijke dan wel afgesproken honorering staan.
- 10 De trainer/coach zal er actief op toezien dat deze regels worden nageleefd door iedereen die bij de sporter is betrokken. Indien hij gedrag signaleert dat niet in overeenstemming is met deze regels zal hij de betreffende persoon daarop aanspreken.
- 11 In die gevallen waarin de gedragsregels niet (direct) voorzien, ligt het binnen de verantwoordelijkheid van de trainer/coach in de geest hiervan te handelen.

5

Wat zijn risicofactoren?

Je bent als trainer/coach in een positie om seksuele intimidatie bespreekbaar te maken, te signaleren en te voorkomen. Je bewust zijn van de hierna genoemde risicofactoren is daarbij de eerste en belangrijkste stap.

Afhankelijkheid

Trainingsrelaties zijn vaak hecht, zeker als een trainer/coach en kind/jongere grote (sportieve) ambities delen en (dus) veel tijd met elkaar doorbrengen. Het is zaak je te realiseren dat er risico's kleven aan dergelijke afhankelijkheidsrelaties. Aan seksueel misbruik van kinderen/jongeren gaat nagenoeg altijd een extreme afhankelijkheidsrelatie vooraf. Bewaar als trainer/coach daarom altijd een professionele afstand. Als je een individueel kind/jongere intensief begeleidt, dan doe je er goed aan ook anderen (ouders, begeleiders) bij de activiteiten met je pupil te betrekken.

Machtsverschillen

Bij seksuele intimidatie is altijd sprake van een machtsverschil tussen pleger en slachtoffer. De macht van de groep tegenover de eenling kan leiden tot pesterijen of intimidatie; een situatie waarop je als trainer altijd alert moet zijn. Maar ook leeftijd en positie bepalen de machtsverhoudingen, zoals die tussen trainer en sporter.

Kwetsbare kinderen

Bepaalde kinderen of jongeren zijn extra kwetsbaar zijn als het gaat om seksueel misbruik. Plegers kiezen vaak een slachtoffer uit dat niet al te sterk in de schoenen staat, of weinig steun

van anderen heeft. Kinderen/jongeren die 'anders' zijn, bijvoorbeeld vanwege hun afkomst, seksuele geaardheid of handicap, vormen een kwetsbare groep. Maar ook kinderen/jongeren zonder extra kwetsbaarheid lopen meer risico slachtoffer te worden dan volwassenen. Door het leeftijdsverschil kan de pleger (onbewust) veel invloed uitoefenen. Kinderen weten bovendien meestal nog weinig over seksualiteit; ze herkennen seksueel gedrag niet snel als misbruik en weten niet hoe ze hun grenzen kunnen aangeven.

Ambitieuze kinderen

Sommige kinderen zijn ambitieus. Vooral in de sport zijn er kinderen die dolgraag hun talenten willen ontwikkelen. Dit kan de afhankelijkheid van degene die hen begeleidt/coacht nog sterker maken. Het stellen van eigen grenzen is dan nog lastiger, omdat er meer op het spel staat en dus meer te verliezen valt.

6

Gevolgen seksueel misbruik

De schade die seksueel misbruik aanricht, is groot.

Gevolgen voor de slachtoffers

Slachtoffers kunnen alle plezier verliezen in de activiteit die ze bij onze vereniging hebben. Bij ernstig misbruik kunnen ze hun leven lang last houden van psychische en fysieke problemen. De gevolgen zijn vaak al op korte termijn voelbaar, maar komen soms pas jaren na het misbruik aan de oppervlakte.

Gevolgen voor trainer/coach

Als trainer/coach kun je ernstige schade oplopen wanneer je betrokken raakt bij seksueel misbruik. Iemand die zich schuldig maakt aan seksueel misbruik ondervindt de jarenlange gevolgen van de

Voorbeelden van grensoverschrijdend gedrag

- 6 Een trainer / coach vraagt geheimhouding aan kind buiten spelverband.
- 7 Zonder overleg zondert een trainer / coach zich af met één of een paar kinderen.
- 8 Zonder overleg slaapt een trainer / coach niet in de begeleiderstent/-kamer.
- 9 Een begeleider heeft een intieme brief of kaart geschreven aan een kind.
- 10 Een begeleider gaat in op avances van verliefde tiener.

beschuldiging en mogelijke rechtsvervolging.

Ook als er geen opzet in het spel is, zijn de gevolgen van een beschuldiging zeer ingrijpend.

Gevolgen voor de vereniging

Naast het slachtoffer en de beschuldigde ondervindt ook de vereniging gevolgen van seksueel misbruik. Het kan het plezier in activiteiten bederven en de (sportieve) prestaties doen verminderen. Ook kan het leden kosten.

7

'Mag ik ze dan geen aai meer over hun bol geven?' Het bepalen van grenzen

Grenzen in het contact tussen trainer/coach en sporters in de vereniging zijn niet eenduidig. Er kunnen daarom geen afspraken worden gemaakt of grenzen worden bepaald die voor *alle* kinderen in *alle* situaties gelden.

Voor veel kinderen is nabijheid en lichamelijk contact een voorwaarde om te kunnen groeien. Aanrakingen en het geven van complimentjes moeten in de vereniging dus geen taboe worden! Waar het om gaat is dat je steeds zorgvuldig bent, je bewust bent van de kwetsbare positie van een kind/jongere en je verantwoordelijkheid ten opzichte van de sociale veiligheid van de sporters.

- 1 Het belang van het kind staat altijd voorop.
- 2 Alles moet in het openbaar kunnen plaatsvinden.
- 3 Er worden geen kinderen voorgetrokken.
- 4 Alles gebeurt zo veel mogelijk met twee begeleiders.
- 5 Voor een kind hoort een ander kind het beste maatje te zijn en voor een begeleider een andere begeleider.

8

Signalen

Kinderen kunnen signalen laten zien als ze te maken hebben met ongewenst gedrag of seksueel misbruik. Als een kind wordt lastiggevallen, heeft dat vaak gevolgen voor zijn of haar enthousiasme en plezier. Gedragsveranderingen op dit gebied kunnen onschuldig zijn en gewoon een tijdelijk 'dipje' in de gemoedstoestand betreffen, maar net zo goed een signaal zijn dat er iets aan de hand is. Soms vertellen kinderen zelf dat er iets gebeurt dat ze niet prettig vinden. Andere kinderen geven weer signalen via lichamelijke klachten. Het is van belang dat je dergelijke signalen altijd serieus neemt.

Vragen, twijfels?

Blijf niet zitten met vragen of twijfels! Als je bijvoorbeeld naar aanleiding van het gedrag van een kind vragen hebt waarop je geen antwoord weet, neem dan contact op met de

vertrouwenspersoon. Je krijgt dan informatie en advies over de mogelijkheden om tot een goede aanpak te komen.

Signalen of vermoedens van seksueel misbruik?

Heb je vermoedens dat een van de kinderen/jongeren die aan jouw zorg zijn toevertrouwd seksueel wordt misbruikt? Meld je vermoeden zo spoedig mogelijk, de vertrouwenscontactpersoon. De naam van de vertrouwenscontactpersoon evenals het telefoonnummer en e-mailadres waarop zij bereikbaar is staan vermeld op de website www.flashing-heiloo.nl, onder het kopje "bestuur en commissie".

De vertrouwenscontactpersoon bekijkt samen met jou wat er mogelijk aan de hand kan zijn en welke stappen kunnen worden ondernomen: veiligstellen kind, gesprek, klacht indienen, informatief gesprek met de politie, etc.

grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik.

Het is ook altijd mogelijk om contact op te nemen met de vertrouwenscontactpersoon van Flashing Heiloo, Petra Vervoort. Zij kan je adviseren, zowel in algemene zin als bij een situatie die zich concreet voordoet.

Petra Vervoort is te bereiken via telefoonnummer 06 15178645 of vervoortpetra@gmail.com

9

Wat kun je nog meer doen?

Als trainer/coach kun je veel doen om seksueel misbruik te voorkomen. Ten eerste is het belangrijk dat je de 'risico's van het vak' kent en dat je je verantwoordelijkheden als trainer/coach serieus neemt.

Sta eens stil bij de relatie die je met kinderen/jongeren hebt: hoe ga je om met fysiek contact en met privacy (kleedkamer), in welke mate meng je je in het privéleven, enz. Vraag aan de kinderen/jongeren die jij begeleidt wat zij als intimiderend of ongewenst gedrag beschouwen. Vertel dat zij grenzen mogen hebben en informeer hen over ons beleid.

Peil ook eens bij collega's hoe zij hierover denken en spreek elkaar aan bij twijfels. Draag bij aan een open cultuur binnen onze vereniging, maak het onderwerp bespreekbaar en zet het eens op de agenda. Dit draagt ertoe bij dat men eerder zal durven te praten over omgangsvormen,